

„Vonós zenészből nincs még egy ilyen”

Konrád György valószínűleg mindent elért, amit egy brácsaművész Magyarországon elérhet. Szinte minden kitüntetést megkapott, amit lehetett:

Érdemes és Kiváló művész, a Tátrai Vonósnégyes tagjaként

Bartók–Pásztory-díjas, Weiner Leó Emlékdíjas.

94. évéhez közeledve is aktívan zenél, és kiváló kondícióban van.

Még helyet sem foglalok, de máris elhangzik, amit oly sokszor emleget:

„Tudja, én nagyon szerencsés ember vagyok.”

A Tátrai Vonósnégyes próba közben. Bal szélén Konrád György. A képek forrása: Konrád György-archív

Ez a pozitív életszemlélet út közben alakult ki, vagy mindig is megvolt?

Egyáltalán nem így kezdődött, hiszen az egész családom Auschwitzban halt meg, úgyhogy húszévesen egyedül maradtam, mint az ujjam. Szerencsém sorozata ott kezdődött, hogy Európa egyetlen olyan zsidó századában voltam munkaszolgálatos, ahol egy ember sem veszett el, és ahol egyáltalán nem bántottak minket.

Mit kellett csinálniuk?

Szeged környékén a légítámadások után mi hoztuk rendbe a házakat, kitararítottuk az utcákat, pályaudvarokat. Aztán akkor folytatódott a szerencsém, amikor az oroszok bejöttek hozzánk: Dorozsmánál álltunk egy árokparton a kivégzőosztaggal szemben. A parancsnok nem volt ott, a helyettes meg nem akart lelővetni minket, inkább bezáratott a fogdába. Amikor másfél nap múlva megérkeztek az oroszok, mi is kiszabadultunk.

Hogyan tudott talpra állni teljesen egyedül, húszévesen egy háború utáni városban?

Míg Budapest csak februárban, Szeged már októberben felszabadult, és rengeteg menekült verődött ott össze: zenészek, színészek, mindenféle ember. Fogtuk magunkat, és csináltunk egy színházat a korábbi teátrum akkor üresen álló épületében. Egy kis zenekart is sikerült szervezni, ebből szerényen eltartottuk magunkat. Az orosz katonák nagyon szerettek színházba járni; nem is vettek jegyet, hanem teledobálták aprópénzzel a színpadot. Jól emlékszem például *A mosoly országára*, amiben Pataky Kálmán operaénekes énekelte a *Vágyom egy nő utánt*. És milyen gyönyörűen! Ez egészen addig tartott, amíg fel nem szabadult az ország, és életbe nem léptek az új szabályok. Akkor viszont hivatalosan megnyílt a Szegedi Nemzeti Színház Vaszy Viktor vezetésével, és bekerültem a zenekarba, még hegedűsként. Jól ismertek ott, hiszen 12 évig jártam a zenedébe Szegeden. Magasabb zenei végzettségem nincs is, mert nem volt módom feljárni a Zeneakadémiára vizsgázni.

Voltak akkor terveid? Ilyen helyzetben nehéz lehetett elképzelni azt a karriert, ami ön előtt állt.

Semmiféle tervem nem volt. Örültem, hogy a hangszer a kezemben lehet, hogy van szakmám. Mivel nem voltam tisztában a képességeimmel, teljesen elégedett voltam a helyzetemmel. Gyakorlásról például szó sem volt, a második hegedű utolsó pultjához elég volt a színházi próba is. Talán még nem mondtam, hogy labdamániás vagyok. A színházi társulat és a zenekar tagjaiból alakult egy futballcsapat – a kapusunkat Bessenyei Ferencnek hívták. Mellette pingpongoztam, biliárdoztam, kártyáztam... Inni nem ittam, mert másnaposan nem tudtam volna focizni. Így töltöttem el négy évet. Jól éreztem magam, de ha Szegeden maradok, biztosan elzüllöttem volna. Szerencsémre azonban '49 nyarán leépítés miatt elbocsájtották a zenekarból. Korábban jó ba-

ráságot kötöttünk egy pesti klarinétos kollégával, Novotny Emil Róbert festőművész fiával. Ők fogadtak be másfél évre, Gergővel a konyhában aludtunk. Éppen akkor alakult a Honvéd Művészegyüttes Dávid Gyula vezetésével, és rögtön fel is vettek az elsőhegedű szólamba. Bár a többi, Zeneakadémiát végzett kolléga talán jobb hangszerjátékos volt nálam, zenekari rutin tekintetében magasan fölöttük álltam.

Úgy tudom, ott kezdett brácsázni, és egyúttal megismerte későbbi feleségét is.

Igen, ő a brácsaszólamban ült, és megkért, hogy – mivel hegedűsként éppen a diplomakoncertje előtt állt – cseréljünk szólamot néhány hétre. Az a néhány hét azóta is tart. Azt szoktam mondani, hogy én nem brácsás vagyok, hanem hegedűs, aki brácsázik. Ma is teljesen mindegy, hogy melyik hangszeren játszom. A Fővárosi Zenekarba, a későbbi Állami Hangversenyzenekarba már brácsával mentem próbajátékra 1951-ben. El is töltöttem ott 25 évet.

Hiába kiváló egy brácsás, a hegedűsök azért mindig jóval nagyobb figyelmet és elismerést kapnak. Sosem hiányzott ez önnek?

Egyáltalán nem. Hegedűsként nem is csinálhattam volna ilyen karriert. De amit a kamarazenéről vagy Mozart és Haydn műveinek előadásáról tudni kell, az a birtokomban van. Bár első hegedűsként is van mire büszkének lennem: a későbbi világhírű karmester Kertész István akkor segédkarmester volt a Honvédben, jó barátok voltunk. Hegedülni tanult a Zeneakadémián, és a diplomájához hiányzott Weiner Leó aláírása kamarazenéből. Gyorsan szerveztünk egy kvartettet, én játszottam az első hegedűt, Pista a másodikat, és elmentünk meghallgatásra. Nagyon izgultam, mert Leó bácsi úgy tanított, hogy minden növendék bent ült, és hallgattuk egymást. Ő ott hallott engem először – korábban nem is jártam a Zeneakadémián –, de állandóan dicsérgetett, egészen zavarba jöttem tőle. Úgy látszik, mégiscsak jól csináltam a dolgot.

A forradalom napjait hogy élték meg? Ha jól tudom, külföldre is elindultak '56-ban.

Itt Zuglóban csak annyit észleltünk, hogy ágyúznak, meg sorba kell állni kenyérért – ugyanebben a házban lakom ugyanis 1951 óta, amióta megnősültem. Aztán a forradalom talán harmadik napján csináltam egy óriási marhaságot: az egyik ismerősömmel besétáltunk megnézni, hogy mi zajlik a belvárosban. Az Erkel Színháznál éppen akkor ostromolták a pártházat, akasztgatták az ÁVO-sokat. Rajtam meg egy Honvéd Művészegyüttesből származó esőkabát volt...

Ha valaki észrevesz, akár én is lóghattam volna. Nagy dilemmában voltunk akkor a családdal, már megvolt a két fiam. Szerettem volna külföldre menni, bár itthon sem volt rossz dolgom. Decemberben el is indultunk, de Győrben kiderült, hogy csak engem tudtak volna biztonsággal átjuttatni a határon. Így viszont nem voltam hajlandó kimenni, de már akkor sem bántam túlságosan.

Az ÁHZ futballcsapata 1953-ban. Alsó sorban, jobb szélén Konrád György

Őn sokat utazott még abban az időszakban is, amikor Magyarországról szinte lehetetlen volt külföldre jutni.

A kvartettet mindenhol elengedték, egy Tel-avivi fellépést leszámítva. De a zenekarral is sokat turnéztunk, '74-ben például volt egy emlékezetes utazásunk az ÁHZ-val: Japán-Ausztrália-Szingapúr. Magyarok persze mindenhol vannak. Ausztráliában éppen egy csoport bennszülött tüntetett a jogaiért, amikor ott jártunk. Az egyik sátorból kijött egy vezetőnek tűnő férfi igazi bennszülött ruhában és hajviselettel, és amikor elmentünk mellette, felkiáltott:

„Jaj de jó, hogy újra hallok magyar

szót!” Kiderült, hogy valaha Németországban tanult, és a magyar szobatársától tanulta meg a nyelvünket. A parki tavon úszkáló fekete hattyúkat meg egy idős bácsi terelgette ékes magyar káromkodások közepette.

A zenei életben is feszült volt a hangulat ebben az időszakban?

Az ÁHZ-ban szabadabban lehetett beszélni. Persze voltak benne pártemberek, de megfélemlítésről szó sem volt, még a békekölcsönt is megtagadták néhányan.

De biztosan volt olyan zene, amit nem játszhattak.

Dohnányi például hosszú ideig fekete bárány volt, mi voltunk az elsők a Tátrai Vonósnégyessel, akik Dohnányi–kvintettet játszottunk koncerten, valamikor a hetvenes években.

Az, hogy a Tátrai Vonósnégyes tagja lett, életének talán legsikeresebb mozzanata volt. Mikor és hogyan történt?

1957-ben alapítottuk a Várkonyi Kvartettet, amiben én brácsáztam. Jó színvonalú együttes volt, de azért nem élvonalbeli. '59-ben játszottuk Bartók VI. vonósnégyesét, ami egy szép brácsaszólóval kezdődik. Tátrai hallott engem, és meghívott a vonósnégyesükbe. Akkor ez volt „a kvartett” Magyarországon, nem volt még sem Bartók, sem Kodály Vonósnégyes. Az első szezonban nagyjából 100 darabot játszottam el velük, aminek talán a negyedét tudtam korábbról. Ráadásul örököltem a kottákat, és hát ennyi darabból nem lehet kiradirozgatni a régi ujjrendeket, úgyhogy rászoktam, hogy azt nem olvasom. A muzikusok tudják, milyen kihívás ez. Ha valami nagyon nehéz volt, piros tintával írtam be a sajátomat.

Ettől kezdve három állásom volt egyszerre: az ÁHZ, a Magyar Kamarazenekar és a Tátrai Vonósnégyes. A zenekari fizetés 1200-1300 forint volt, ami ma 120-140 ezernek felel meg, a kvartetté pedig 3600. Állandóan a kezemben volt a hangszer, de a focit akkor sem hagytam abba. Hetente két-három reggelen felmentünk a Nagyrétre, Hűvösvölgybe. Hétkor elkezdtük, aztán megmosdottunk a kútnál, és tízkor már bent ültünk a próbán. Persze az akkori közlekedésben autóval ezt könnyen meg tudtam oldani. Az utcában egyedül nekem volt autóm, egy Opel Record. Sokat turnéztunk, jól kerestünk, és így egy év alatt sikerült összegyűjtenem a pénzt egy használt autóra, amit az Amerikában élő sógorom ajándéklevelével tudtam behozni az országba. Nagy dolog volt ez akkor!

A főváros szinte összes zenekarában megfordult élete során, például az Operában, a Magyar Rádió együttesében, alapító tagja a Fesztiválzenekarnak, a MÁV Szimfonikusoknál is játszott...

Az Operában alaposan kiaknáztam a blattolóképességemet. Valamennyire persze ismertem a repertoárt, hiszen Szegeden operákat is előadtunk, de itt néhány próbával az egész Ringet végig kellett játszanom. Van az a brácsás mondás, miszerint „nincs az a nehéz állás, amit egy oktávval lejjebb nem lehetne kihagyni.” Ott bizony én ezt gyakoroltam az elején. A brácsás viccek divatja egyébként már akkor is dúlt, a zenészviccek 80 százaléka brácsás vicc volt. De mi ezeken ugyanúgy nevetünk, mint bárki más.

Még mindig aktív zenekari tag, mostanában a Concerto Budapesttel szokott játszani, ahol sok fiatal muzikus dolgozik. Hogy érzi magát ebben a közegben?

Jól érzem magam Keller András csapatában, már csak azért is, mert időnként beleszólhatok a munkába. Tudja, hogy jót akarok, és van annyi tekintélyem, hogy elfogadják a hozzászólásaimat. Mindenkiel tegező viszonyban vagyok, és mivel igen erős hajlamom van a hülyéskedésre, általában megkedvelnek az emberek. Ráadásul ez azzal az előnnyel jár, hogy bármikor megmondhatom a véleményem anélkül, hogy az érintett megsértődne. De most már azért kezdem leépíteni a zenekari játékot. Modern zenét például egyáltalán nem vállalok. Én Bartóknál megálltam. Szólóban korábban sem nagyon játszottam, kivéve a *Sinfonia Concertantét* – azt viszont az összes jelentős magyar hegedűssel. Van egy főbiám, Menuhin-főbiának hívom: az ember addig üljön ki a közönség elé, amíg önmaga maximumát tudja nyújtani. Vigh Andreával és Horgas Eszterrel egyszer játszottuk Debussy *Fuvola-hárfa-brácsa szonátáját*. A rektorasszony két éve kéri, hogy játsszuk

el megint a Zeneakadémián, de én csak arra voltam hajlandó, hogy az irodájában magunknak muzsikáljunk.

Tényleg kevesebben kíváncsiak ma a klasszikus zenére, mint mondjuk fiatal korban?

Volt egy nagy zenefogyasztó társadalmi réteg, amely fokozatosan tűnik el. Az értelmiségiek, gazdagabb polgárok régebben imádták a klasszikus zenét, aktív koncertlátogatók voltak. Ma inkább csak az idősebb korosztály érdeklődik, sajnos kevés fiatal lehet látni a nézőtéren. Azért persze ma is vannak más foglalkozású, kiváló amatőr muzsikusok, például a Semmelweis Vonósnégyes orvos tagjai, akikkel gyakran játszom együtt, és jó barátságot ápolunk. De jött a tévé, az internet... Néha még én is használom, ha meg akarok hallgatni valamit.

Mit hallgat szívesen?

Az én isteneim a klasszikusok: Haydn, Mozart és Beethoven. De Haydn a fő.

...akinek az összes vonósnégyesét lemezre vették a Tátrai Kvartettel. Legendás felvételek. Azóta viszont igencsak megváltozott a felfogás ezekről a szerzőkről, illetve darabjaik előadásáról. Nem érzi elavultnak a saját felvételeiket?
Nem egységes nivójú a sorozat, de például az Erdődy-kvartettekét még ma is szívesen meghallgatom. Nagyon jó

nemzetközi kritikákat kaptunk rá. Nem hinném, hogy elavult lenne, csak más ízlés alapján készült, mint a mai. Egyébként sokat hallgatom a Bartók Rádiót, meg koncertre is eljárom néha, és az a benyomásom, hogy bár remek szólistáink, nívós zenekaraink és egyre színvonalasabb koncertkínálatunk van, a technika, a virtuozitás sokkal fontosabb manapság, mint a stílus és a muzikalitás. Ez nekem nem tetszik. Lehet, hogy ma a Zeneakadémiáról kikerülő hegedűsök nagyobb technikai felkészültséggel rendelkeznek, de például a könnyedebb műfajokról fogalmuk sincs, ez pedig nagy hátrány lehet a komolyzenében is.

Mivel tölti mostanában a napjait azon kívül, hogy a Concertóban vagy a Semmelweis Vonósnégyessel zenél?

A mozgás végigkísérte az életemet. Az utolsó nagypályás focimeccsomet 1980-ban játszottam, Opera–Erkel Színház meccs volt. Utána elkezdtem teniszezni, mostanában pedig úszni is járok. Mozgás nélkül nem tudok élni. És persze sokszor előveszem a hangszeret, bár nem gyakorlás, inkább örömmelélés céljából. Amikor a fiam hazajön Amszterdamból, mindig csapunk egy jó házimuzsikálást, meg kedves korrepetitor barátnőmmel is leülünk néha egy-egy szonátára. Nem igazán értem saját magamat: hogy létezik, hogy ebben a korban ilyen nivón tudok játszani?! A zongoristák meg karmesterek örökké élnek. De azt hiszem, vonós zenészből nincs még egy ilyen.

2018. június 24., 19:30
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Binder Károly:
FOR SEVEN DAYS / HÉT NAPRA

David Fanshawe:
AFRICAN SANCTUS

Binder Károly zongora, **Benkó Ákos** dob
Fonay Tibor bőgő,
Rácz Rita szoprán, **Pákai Petra** ének
Nagy Zsolt dob, **Premecz Mátyás** orgona,
Birta Miklós gitár
Simkó-Várnagy Mihály basszusgitár
Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Vezényel: **Hollerung Gábor**

